

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET
ROLLERİNİN VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN
TUTUMLARININ İNCELENMESİ**
**INVESTIGATION OF UNIVERSITY STUDENTS' GENDER
ROLES AND ATTITUDES TOWARDS GENDER ROLES**

Zehra ERTUĞRUL YAŞAR

Dr. Öğr. Üyesi, Yalova Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü

zehra.yasar@erzurum.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-4543-3662>

Emel ZORLUOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi, Erzurum Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü

emel.zorluoglu@erzurum.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-2229-1454>

ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi | ETU Journal of Social Sciences Institute

S.12, Nisan | April 2021, Erzurum

e-ISSN: 2717 - 8706

Makale Türü | Article Types : Araştırma Makalesi | Research Article

Geliş Tarihi | Received Date : 14.09.2019

Kabul Tarihi | Accepted Date : 04.11.2020

Sayfa | Pages : 01-17

<http://dx.doi.org/10.29157/etusbe.2020.59>

<https://dergipark.org.tr/etusbed>

This article was checked by

✓ iThenticate

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİN VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Zehra ERTUĞRUL YAŞAR, Emel ZORLUOĞLU

ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ETÜSBED), S. 12, Nisan 2021, Sayfa: 01-17

ÖZ

Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını ve bu tutumların cinsiyet ve cinsiyet rollerine göre değişimini incelemektir. Araştırma Erzurum Teknik Üniversitesi'nde lisans öğrenimine devam eden 230'u kadın ve 193'ü erkek olmak üzere toplam 433 katılımcı üzerinde yürütülmüştür. Katılımcılara BEM Cinsiyet Rollerini Envanteri, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Bu çalışmada kadın öğrencilerin %47'sinin erkeksi, %39'unun belirsiz, %12'sinin androjen ve %2'sinin kadınsı cinsiyet rolüne sahip olduğu görülmüştür. Erkek öğrencilerin ise %35'inin erkeksi, %37'sinin belirsiz, %23'ünün androjen ve %5'inin kadınsı cinsiyet rolüne sahip oldukları belirlenmiştir. Araştırmanın ikinci bulgusuna göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar, cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Buna göre kadın öğrencilerin, erkek öğrencilere göre daha eşitlikçi tutumlar benimsedikleri bulunmuştur. Son olarak, kadın cinsiyet rolü, erkek cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü ve geleneksel cinsiyet rolü ile ilgili tutumlar açısından cinsiyet rolleri kategorileri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bulgular literatürdeki bilgiler ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yakın ilişkiler, Güç, Güç dengesi, Algılanan güç.

INVESTIGATION OF UNIVERSITY STUDENTS' GENDER ROLES AND ATTITUDES TOWARDS GENDER ROLES

ABSTRACT

The aim of this study is to examine university students' attitudes towards gender roles and the change of these attitudes according to gender and gender roles. A total of 433 (230 female, 193 male) Erzurum Technical University undergraduate students were included in this study. BEM Gender Roles Inventory, Gender Role Attitude Scale and personal information form were administered to participants. 47 % of women participants were classified as masculine, 39% as undifferentiated, 12% as androgynous and 2% as feminine whereas 35% of men participants were sex-typed as masculine, 37 % as undifferentiated, 23% as androgynous, and 5% as feminine. In this study it was found that most of the male and female university students define themselves as masculine or undifferentiated. Findings indicated that attitudes towards gender roles differ significantly according to gender and female students adopt more egalitarian attitudes than male students. Finally, it was found that there is a significant difference in gender attitudes between gender role categories. Results were discussed in the light of the literature.

Keywords: Gender, gender roles, attitudes towards gender roles.

Giriş

Cinsiyet, kadın ya da erkeğin doğuştan gelen biyolojik, genetik ve fizyolojik özelliklerini tanımlarken, toplumsal cinsiyet, içinde yaşadıkları toplum ve kültürün kadın ve erkeğe nasıl farklı rol, değer ve sorumluluklar yüklediğini açıklayan bir kavramdır. Bu farklı rol, değer ve sorumluluk dağılımlarının sonucunda toplumun kadın ve erkeği nasıl algıladığı, değerlendirdiği ve davranışlarını nasıl şekillendirdiği tartışılır (Akın ve Demirel, 2003; Altınova ve Duyan, 2013; Dökmen, 2004; Lindsey, 2015; Sancar, 2006, Takkin, 2020). Bir bireyin toplumsal rolü biyolojik cinsiyetinden ziyade kadınsı ya da erkeksi özelliklerinin ifadesiyle tanımlanır. Bir özelliğin kadınsı olarak adlandırılması da o özelliğin erkektense kadına daha çok yakıştığı ile ölçülür. Aynı şekilde erkeksi özellikler erkeğe daha yakışacak özelliklerdir (Özkan ve Lajunen, 2005). Simone de Beauvoir (1976) ise toplumsal cinsiyeti “Kadın doğulmaz, kadın olunur” şeklinde vurgulu bir ifadeyle anlatmıştır. Toplum kişinin içine doğduğu cinsiyete göre kimliğini kurgulamaya başlar ve kişi de bu kurgu içinde yaşam mücadelesi verir.

Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları kadın ya da erkek kategorisindeki kişilere karşı tutduğumuz inançları etkiler. Kadın ve erkek kategorisindeki insanlar kendilerini bu özelliklerle tanımlamaya ya da o özelliklere sahipmiş gibi davranmaya çalışır (Bem, 1974; Archer ve Lloyd, 2002). Kohlberg (1966) ve Kagan’a göre (1964) insanlar kendi cinsiyetiyle örtüşmeyen uygun görünmeyen davranışlarını bastırarak kendisini tamamen erkeksi ya da kadınsı göstermeyi başaramışlardır (Bem, 1974). Fakat bu durum bireylerin kişilik özelliklerini en aza indirgemelerine ve olmadıkları halde daha homojen gözükmeye zorlar (Archer ve Lloyd, 2002). Örneğin, eğer kişinin karakter özellikleri içinde bulunduğu grubun karakter özellikleri ile örtüşmüyorsa, bu durum kişiye ön yargılı bakılmasına ve küçük görülmesine neden olabilir. Ya da birey içinde bulunduğu grubun belirli bir özelliğini taşıyorsa bu istenilen bir nitelik olarak görülür ve kalıp yargılar, sosyal değerlerle örtüşerek pozitif bir etki yaratabilir (Archer ve Lloyd, 2002). Sosyalleşme sürecinde öğrenilen toplumsal cinsiyet rolleri ve kalıp yargılar ile kimliklerini geliştiren kişiler aslında bilinçli ya da bilinçsiz şekilde yerine getirilen bu beklentiler ile bu kalıp yargıların da bir sonraki nesille taşınmasını sağlar (Sakallı ve Uğurlu, 2002).

1973’de Constaninople yayınladığı makalesinde bir ucuna erkeksiliğin bir ucuna kadınsılığın yerleştirmiş olduğu bir boyutlu geleneksel cinsiyet E-K(M-F) ölçeklerinin (Strong Vocational Interest Blank (SVIB), Minnesota Multiphasic Personality Inventory (MMPI), Gough: The Femininity Scale, Gulljord: The Masculinity Scale) derlemesini yaparak; bu ölçeklerin geçerliğini ve

yararlılıklarını eleştirir. Bu ölçeklere göre bir kişi ya erkeksi ya da kadınsı davranışlar sergileyebilirdi, her ikisini birden sergileyemezdi (Bem, 1974). Constantinople (1973) var olan verilerin çok boyutlu olduğunu ve ölçeklerin bunu yansıtamadığını söylemiştir. Bu tartışmalar sonucunda aslında insanların daha homojen karakter çizgilerine sahip oldukları, yalnızca kadınsı ya da yalnızca erkeksi tavırlar sergilemelerini beklemenin yanıltıcı olduğunu öne sürülmüş ve androjen teorisi gündeme gelmiştir (Bem, 1974; Constantinople, 1973; Dökmen, 1991; Ballard-Reisch&Elton, 1992). Androjen teorisine göre bir birey hem erkeksi hem de kadınsı özellikleri bir arada bulundurabilir, hatta bunun daha sağlıklı olduğu da söylenebilir (Constantinople, 1973; Ballard-Reisch ve Elton,1992). Androjen kişilik yapısını ölçmek için geliştirilen Bem cinsiyet rolü envanteri bu yaklaşımı ölçmekte kullanılan en yaygın ölçek olmuştur (Bem, 1974; Üstün, 2012; Ballard-Reisch ve Elton, 1992; Özkan ve Lajunen, 2005). Bem envanteri geleneksel cinsiyet envanterlilerinin aksine kadınsılık ve erkeksiliği iki farklı düzlemde değerlendirmiş, sonuç olarak bir insanı erkeksi, kadınsı ya da androjen olarak sınıflandırmayı mümkün kılmıştır (Bem, 1974).

Her ne kadar bireylerin biyolojik cinsiyeti paralelinde onlardan erkeksi ya da kadınsı davranışlar beklemenin yanlış olduğu ortaya çıksa da ülkelerin kültürleri sonucu ortaya çıkan toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını kırmak kolay değildir (Harris, 1994). Fakat aynı kültür içinde bile zamanla değişen değer yargıları sonucunda toplumsal cinsiyet algısı farklılıklar göstermektedir (Twenge, 1997). Dökmen'in (1991) üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmasında, erkeklerin erkeksilik düzeylerinin yüksek olduğu saptanırken, 2005 yılında Özkan ve Lajunen, tarafından yapılan araştırmada hem erkeklerin hem de kadınların kadınsılıkta daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür.

Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları bireylerin toplumsal cinsiyet rollerini de şekillendirir. Toplumun kültürel ve sosyal değerlerine göre kadın ve erkeklere farklı sorumluluk ve görevler yükler (Dökmen 2004; World Health Organization, 1998). Farklı sorumluluk ve görevler aile, sosyal ve iş hayatında kadın ile erkeğin birbirinden farklı yollar izlemesine neden olur (Akın ve Demirel, 2003; Dökmen 2004; Lindsey 1990). Kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumları geleneksel ve eşitlikçi olarak iki grupta sınıflandırılmıştır. Geleneksel rol dağılımında kadınlara daha çok ev içi sorumluluklar yüklenirken iş hayatında aktif rol almaları beklenmemektedir. Erkeklere ise evin direği ve ekme getireni gözüyle bakılır. Eşitlikçi rol dağılımlarında ise aile, iş, sosyal ve eğitim hayatında ortak bir paylaşım söz konusudur (Akın ve Demirel, 2003; Dökmen, 2004; Lindsey, 1990; Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011).

Üniversite öğrencilerinin cinsiyet rol dağılımı zaman içinde değişkenlik gösterirken Üniversite eğitiminin genellikle öğrencilerin toplumsal cinsiyet rol tutumlarını da olumlu anlamda değiştirdiği bilinmektedir (Bryant, 2003). Fakat yapılan araştırmada kadın öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerinde daha eşitlikçi bir görüş sergiledikleri görülürken, erkek öğrencilerin daha gelenekçi bir tutum içinde oldukları saptanmıştır (Güvenç, 1996; Öngen ve Aytaç, 2013). Bu bağlamda üniversite öğrencilerinin tutumlarının hangi yönde geliştiğini, üniversite eğitiminin toplumsal tutumları ne ölçüde değiştirebildiğini saptamak önemlidir (Belli ve Aynacı, 2020; Adana, Özvurmaz ve Taşpınar, 2020).

Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını ve bu tutumların cinsiyet ve cinsiyet rollerine göre değişimini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki problemlere cevap aranmıştır.

- 1) Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri dağılımı ve cinsiyet rollerine ilişkin tutumları nedir?
- 2) Cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar, cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- 3) Cinsiyet rolleri, üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarında farklılığa neden olmakta mıdır?

1.Yöntem

1.1. Katılımcılar

Araştırma 2018-2019 eğitim öğretim döneminde Erzurum Teknik Üniversitesinin Fen, Edebiyat, İktisadi ve İdari Bilimler ve Mühendislik ve Mimarlık Fakültelerine kayıtlı bulunan 433 lisans öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Katılımcılar rastgele örnekleme yöntemi ile belirlenmiş olup katılımcıların sosyo-demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

		N	%
Yaş	18-25	419	97
	26-41	13	3
Cinsiyet	Kadın	230	53,2
	Erkek	193	44,7
Lisans Programı	Psikoloji	54	12,5

	Felsefe	67	15,5
	Tarih	39	9
	Türk Dili ve Edebiyatı	20	4,6
	Makine Mühendisliği	39	9
	Bilgisayar Mühendisliği	45	10,4
	Elektrik Elektronik Mühendisliği	23	5,3
	İnşaat Mühendisliği	48	11,1
	Moleküler Biyoloji ve Genetik	43	10
	İktisat	35	8,1
	İşletme	16	3,7
Sınıf	1. sınıf	155	35,9
	2. sınıf	109	25,2
	3. sınıf	83	19,2
	4. sınıf	62	14,4
Yerleşim Yeri	Kırsal Bölge	138	31,9
	Büyükşehir	291	67,4
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul	81	18,8
	Ortaokul	178	41,2
	Lise	90	20,8
	Üniversite	56	13
	Lisansüstü	20	4,6
Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul	36	8,3
	Ortaokul	102	23,6
	Lise	107	24,8
	Üniversite	123	28,5
	Lisansüstü	59	13,7

1.2. Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formunda yaş, cinsiyet, bölüm gibi sosyo-demografik değişkenlerle ilgili dokuz soru bulunmaktadır.

Bem Cinsiyet Rollerini Envanteri

Bem Cinsiyet Rollerini Envanteri, Bem (1974) tarafından cinsiyet rollerinin belirlenmesi amacıyla geliştirilmiştir. Envanter 20 erkeksi, 20 kadını ve 20 her iki cinse de atfedilebilen olmak üzere toplam 60 sıfattan oluşmaktadır. Katılımcılardan her bir sıfatın kendilerini ne oranda tanımladığını 7'li Likert tipi ölçekte (1= tamamen yanlış, 7= tamamen doğru) değerlendirmeleri istenmektedir. Bem, Kavuncu (1987) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış ve test-tekrar test güvenilirlik katsayısı, Kadınsılık için .75, Erkeklik için .89 ve Sosyal Kabul edilebilirlik için .87 bulunmuştur. Dökmen (1991) tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları tekrarlanan testin Türk toplumunda geçerli ve güvenilir bir test olduğu sonucuna varılmıştır. Bu çalışmada ise Cronbach alfa değeri tüm ölçek için .80 olarak hesaplanmıştır.

Bu çalışmada Dökmen (1999) tarafından önerilen kadınsılık ve erkeklik ortalamaları (K: 111 ve E: 104) puanları kullanılmıştır. Kadınsılık puanı kadınsılık ortalaması/medyanının altında kalan ve erkeklik puanı erkeklik ortalaması/medyanının üstünde olanlar erkeksi; kadınsılık puanı kadınsılık ortalaması/medyanının üstünde ve erkeklik puanı erkeklik ortalaması/medyanının altında olanlar kadını; kadınsılık ve erkeklik puanları her iki ortalamasının/medyanının üstünde olanlar androjen; altında olanlar belirsiz olarak sınıflandırılmıştır.

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını değerlendirmek amacıyla Zeyneloğlu ve Terzioğlu (2011) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 38 madde olup Eşitlikçi Cinsiyet Rolü, Kadın Cinsiyet Rolü, Evlilikte Cinsiyet Rolü, Geleneksel Cinsiyet Rolü ve Erkek Cinsiyet Rolü olmak üzere toplam 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek 5'li Likert tipi (1: tamamen katılmıyorum, 5: tamamen katılıyorum) değerlendirme gerektirmektedir. Katılımcılar eşitlikçi tutum cümlelerine tamamen katılıyorsa "5" puan, katılıyorsa "4" puan, kararsızsa "3" puan, katılmıyorsa "2" puan, kesinlikle katılmıyorsa "1" puan alacak şekilde puanlandırılmıştır. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutum cümleleri ise ters yönde puanlandırılmıştır. Böylece ölçekten alınabilecek en yüksek puan 190, en düşük puan ise 38'dir. Katılımcıların yüksek puan alması, toplumsal cinsiyet rollerine

ilişkin daha eşitlikçi tutuma sahip olduklarını, düşük puan almaları ise toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha geleneksel tutuma sahip olduklarını belirtmektedir.

Güvenirlilik çalışmaları sonucunda ölçeğin Cronbach alfa değeri .92 olarak bulunmuştur (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011). Ayrıca ölçeğin alt faktörlerinin birbirleriyle olan korelasyonları .65-.35 arasında değişmektedir ve tüm maddeleri arasında anlamlı fark bulunmaktadır. Bu çalışmada ise cronbach alfa değeri .76 ve alt faktörler arasındaki korelasyon değerleri .69-.47 arasında bulunmuştur. Bu nedenle ölçek geçerli ve güvenilir bir test olarak kabul edilmiştir.

1.3. İşlem

Erzurum Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan gerekli izinler alınmıştır (Sayı: 6/1, Tarih: 29.09.2020). Veriler anket yöntemiyle elde edilmiştir. Onamı alınan öğrenciler sırasıyla Kişisel Bilgi Formunu, Bem Cinsiyet Rollerini ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğini doldurmuşlardır. Anketler öğrencilere ders bitiminde araştırmacılar tarafından sınıflarında dağıtılmıştır. Anketlerin tamamlanması ortalama 15-20 dakika sürmüştür.

2. Bulgular

Bu çalışmada verilerin normal dağılıma sahip olup olmadıklarını belirlemek için çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) değerleri incelenmiştir. Bulgular verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1.5 ile -1.5 aralığında olduğunu göstermiştir. Değerler, Tabachnick ve Fidell'in (2013) çarpıklık ve basıklık için önerdiği referans değerleri arasında olduğu için verilerin normal dağılıma sahip olduğu kabul edilmiştir.

Bu araştırmanın ilk problemi "Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri dağılımı ve cinsiyet rollerine ilişkin tutumları nedir?" şeklinde ifade edilmiştir. Bu problem kapsamında ilk olarak Tablo 2'de katılımcıların cinsiyetlerine göre Bem Cinsiyet Rollerini Envanterinden aldıkları puanlar doğrultusunda hesaplanan cinsiyet rolleri dağılımı görülmektedir.

Tablo 2: Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Cinsiyet Rollerini Dağılımı

	Cinsiyet			
	Kadın		Erkek	
	N	%	n	%
Erkeksi	107	47	67	35
Kadınsı	5	2	9	5
Androjen	28	12	46	23
Belirsiz	90	39	71	37

Tablo 2’de görüldüğü üzere kadın öğrencilerin çoğunun erkeksi (% 47) ve belirsiz (% 39), erkek öğrencilerin çoğunun erkeksi (% 35) ve belirsiz (% 37) cinsiyet rolüne sahip olduğu görülmüştür. Her iki cinsiyette de öğrenciler kendilerini en az kadınsı olarak tanımlamışlardır.

Tablo 3’te ise katılımcıların cinsiyetlerine göre Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puanların ortalama ve standart sapma değerleri verilmektedir.

Tablo 3: Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortalamaları Dağılımı

Alt Boyut	Kadın		Erkek	
	Ort.	SS	Ort.	SS
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	35,85	9	33,05	7
Kadın Cinsiyet Rolü	29,48	7	24,40	7
Evlilikte Cinsiyet Rolü	36,95	1	32,91	2
Geleneksel Cinsiyet Rolü	30,83	2	24,55	4
Erkek Cinsiyet Rolü	25,86	1	22,64	8

Araştırmanın ikinci problemi kapsamında toplumsal cinsiyet rolleri ölçeğinin alt boyutlarından alınan puanların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örneklem t-testi ile incelenmiştir. Tablo 4'te t-test analizi sonuçları yer almaktadır. Kadın öğrencilerin Eşitlikçi Cinsiyet Rolü $t(421) = 5,126, p = .014$; Kadın Cinsiyet Rolü $t(421) = 9,592, p = .000$; Evlilikte Cinsiyet Rolü $t(421) = 8,918, p = .000$; Geleneksel Cinsiyet Rolü $t(421) = 10,939, p = .013$ ve Erkek Cinsiyet Rolü alt boyutlarında $t(421) = 7,413, p = .000$ erkek öğrencilere göre daha yüksek puanlar aldıkları bulunmuştur. Böylece toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı ve kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutumlar benimsedikleri bulunmuştur.

Tablo 4: T-test Analizi Sonucu

		Ort.	SS	t	df	p
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Kadın	35,85	,329	5,126	421	.014
	Erkek	33,05	0,447			
Kadın Cinsiyet Rolü	Kadın	29,48	0,307	9,592	421	.000
	Erkek	24,40	0,447			
Evlilikte Cinsiyet Rolü	Kadın	36,95	0,241	8,918	421	.000
	Erkek	32,91	0,402			
Geleneksel Cinsiyet Rolü	Kadın	30,83	0,352	10,939	421	.013
	Erkek	24,55	0,464			
Erkek Cinsiyet Rolü	Kadın	25,86	0,241	7,413	421	.000
	Erkek	22,64	0,378			

Araştırmanın üçüncü problemi "Cinsiyet rolleri, üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarında farklılığa neden olmaktadır mı?" şeklindedir. Bu problem kapsamında 4X5 ANOVA testi yapılmış ve analiz sonuçlarına Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5. ANOVA Analizi Sonucu

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	197,86	3	65,95	1,9	0,12
Kadın Cinsiyet Rolü	557,22	3	185,74	5,27	0,001
Evlilikte Cinsiyet Rolü	319,3	3	106,43	3,96	0,008
Geleneksel Cinsiyet Rolü	357,08	3	119,02	2,67	0,047
Erkek Cinsiyet Rolü	202,87	3	67,62	2,95	0,032

Analizler sonucunda Kadın Cinsiyet Rolü $F(3,427) = 5.27, p = .001$; Erkek Cinsiyet Rolü $F(3,427) = 2.95, p = .032$, Evlilikte Cinsiyet Rolü $F(3,427) = 3.96, p = .008$ ve Geleneksel Cinsiyet Rolü $F(3,427) = 2.67, p = .04$ ile ilgili tutumlar açısından cinsiyet rolleri kategorileri arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Tukey HSD sonuçlarına göre kadın cinsiyet rolüne ilişkin tutumlar açısından androjen grup ($M = 24.78, SS = 5.93$) erkeksi ($M = 27.99, SS = 5.86$) ve belirsiz gruba ($M = 27.20, SS = 6.03$) göre anlamlı olarak daha geleneksel cinsiyet rolleri tutumlarına sahiptir. Evlilikte cinsiyet rolüne ilişkin tutumlar açısından erkeksi grup ($M = 35.95, SS = 3.92$) belirsiz gruba ($M = 34.02, SS = 5.98$) göre daha eşitlikçi tutumlara sahiptir. Geleneksel cinsiyet rolüne ilişkin tutumlar açısından erkeksi grup ($M = 28.64, SS = 6.55$) androjen gruba göre ($M = 26.06, SS = 7.22$) daha eşitlikçi tutumlara sahiptir. Erkek cinsiyet rolüne ilişkin tutumlar açısından ise erkeksi grubun ($M = 24.96, SS = 4.50$) kadınsı ($M = 22.21, SS = 5.02$) ve androjen gruba ($M = 23.40, SS = 5.57$) göre daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu bulunmuştur.

3. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını ve bu tutumların cinsiyet ve cinsiyet rollerine göre değişimini incelemektir. Yapılan analizler sonucunda toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların, cinsiyete ve cinsiyet rollerine göre farklılaştığı bulunmuştur.

Bu araştırmada kadın öğrencilerin % 47'si erkeksi, %39'u belirsiz, %12'si androjen ve % 2'si kadınsı olarak kendilerini tanımlamışlardır. Erkek

öğrencilerin %35'inin erkeksi, %37'sinin belirsiz, %23'ü androjen ve % 5'inin kadınsı cinsiyet rolüne sahip olduğu görülmüştür. Başka bir deyişle araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin çoğu kendisini "erkeksi" olarak tanımlayarak yüksek derecede erkeksi ve düşük miktarda kadınsı özelliklere sahip olduğunu ya da "belirsiz" cinsiyet rolüne sahip olarak tanımlayarak erkeksi ve kadınsı özellikleri çok az taşıyor olarak tanımlamıştır. Her iki cinsiyet de kendilerini en az kadınsı cinsiyet rolünde; yani kadınsı özellikleri çok az taşıyor olarak tanımlamışlardır. Bu bulgu bazı çalışmaların bulgularıyla paralellik gösterirken (Demirtaş ve Madran, 2012) bazılarında farklılaşmaktadır (Dökmen, 1999; Özkan ve Lajunen, 2005; Esen, Soylu, Siyez ve Demirgürz 2017). Bulgulardaki farklılık, sözü geçen çalışmalar farklı kültürlerde yapıldığı için kültürün cinsiyet rolleri üzerindeki bir yansıması olabilir. Biyolojik faktörlerin yanında kültür ve bölgesel ekonomi gibi sosyal faktörler toplumda kadın ve erkeğin farklı roller almasına ve bu da kadın ve erkeğe farklı içsel karakteristik özellikler atfetmemize neden olur (Croft, Atkinson, Sandstrom, Aknin ve Orbell, 2020). Cinsiyetler arasındaki ayrımcılık, toplumsal önyargılar, geleneksel kalıplar, medya ve eğitim aracılığıyla yayıldığından cinsiyet roller araştırmalarında kültürün etkisini göz önünde bulundurmak gerekmektedir (Saracaloğlu, Üstündağ ve Kocakuşak, 1999). Ayrıca değer yargıları da zaman içerisinde değiştiğinden ve bu cinsiyet rollerine yansıdığından (Twenge, 1997) 1990'larda yapılan bir çalışma ile bugünkü çalışmalar arasında cinsiyet rol dağılımı açısından bir farklılaşma beklemek olasıdır. Günümüzde daha erkeksi rollere değer veriliyor ve bu nedenle üniversite öğrencileri kendilerini daha çok erkeksi olarak tanımlama eğilimi gösteriyor olabilir. Örneğin 2012 yılındaki çalışmada Demirtaş-Madran, kız öğrencilerin on yıl öncesiyle karşılaştırıldığında daha erkeksi bir cinsiyet rolüne eğilim gösterdiklerini belirtmektedir. Erkeksi özellik olarak tanımlanan "girişken", "lider gibi davranan", "riski göze almaktan çekinmeyen", "baskın, tesirli", "kendine güvenen", "kendi ihtiyaçlarını savunan" gibi özelliklerin kızlar için istenir olduğuna dikkat çekmektedir. Bu nedenle mevcut araştırmada kendisini erkeksi özellikleri taşıyor olarak tanımlamaya yönelik bir eğilim çıkmış olabilir.

İkinci olarak kadın öğrencilerin eşitlikçi cinsiyet rolü; kadın cinsiyet rolü; evlilikte cinsiyet rolü; geleneksel cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolü alt boyutlarında erkek öğrencilere göre daha yüksek puanlar aldıkları bulunmuştur. Böylece toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı ve kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutumlar benimsedikleri bulunmuştur. Bu bulgu alanyazındaki araştırmalarla paralellik göstermektedir (Seçgin ve Tural,

2011; Güvenç, 1996; Öngen ve Aytacı, 2013; Direk ve Irmak,2017; Aylaz, Güneş, Uzun ve Ünal, 2014). Kadınların daha eşitlikçi tutumlar benimsemesinin nedeni toplumsal eşitsizlikten daha çok zarar gören cinsiyet olmaları olabilir (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011). Gücün kendisinde olmasından hoşnut olan erkekler geleneksel rollerin devam etmesini istiyor olabilir (Aylaz vd., 2014). Örneğin; bu araştırmada kadın ve erkek öğrenciler arasında en büyük fikir ayrılığı yaşanan ifadelerden biri "Evin reisi erkektir" maddesidir. Kadın öğrencilerin %80'ine yakını bu maddeye katılmıyor veya tamamen katılmıyorken, erkek öğrenciler için bu maddeye katılmama veya hiç katılmama oranı %36'dır. Başka araştırmalarda da bu maddeye katılım oranı cinsiyetler arasında fark göstermiştir (Esen vd., 2017). Bu gibi ifadeler erkek lehine olduğundan erkekler daha geleneksel cevaplar veriyor gözükmektedir.

Son olarak cinsiyet rollerinin, toplumsal cinsiyet algısı üzerinde anlamlı etkisi olduğu görülmüştür. Bu bulgu; Esen vd.'lerinin (2017) toplumsal cinsiyet algısı üzerinde cinsiyet rollerinin anlamlı etkisinin olmadığını fakat cinsiyet rolleri ve cinsiyetin ortak etkisinin anlamlı olduğunu bulan çalışmasından farklılık göstermektedir. Mevcut çalışmada kadın cinsiyet rolü, erkek cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü ve geleneksel cinsiyet rolü ile ilgili tutumlar açısından cinsiyet rolleri kategorileri arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur.

Kadın cinsiyet rolüne ilişkin tutumlar açısından androjen grubun, erkeksi ve belirsiz gruba göre daha geleneksel cinsiyet rolleri tutumlarına sahip olduğu gözükmiştir. Dökmen (1997) androjen gruptaki kadınların ev işlerini daha fazla yaptıklarını bulmakla beraber diğer araştırmalarda da androjen kadınların daha fazla bakım ve ilgi davranışı gösterdiğini bulduklarını belirtmiştir. Bu nedenle "Kadının temel görevi anneliktir" gibi maddeler ile ölçülen kadın cinsiyet rolüne ilişkin tutumların, kendisini hem erkeksi hem kadınsı özellikleri taşıyor olarak tanımlayan androjen grupta yüksek bulunması beklendik bir sonuç olarak yorumlanabilir.

Erkeksi grubun, evlilikte cinsiyet rolüne ilişkin tutumlar açısından belirsiz gruba; geleneksel cinsiyet rolüne ilişkin tutumlar açısından androjen gruba ve erkek cinsiyet rolüne ilişkin tutumlar açısından kadınsı ve androjen gruba göre daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu bulunmuştur. Daha ayrıntılı bakacak olursak evlilikte cinsiyet rolüne ilişkin tutumlar "Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır.", "Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır." gibi maddelerden oluşmaktadır. Geleneksel cinsiyet rolüne ilişkin tutumlar "Kız bebeğe pembe, erkek bebeğe mavi renkli giysiler giydirilmelidir.", "Erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektir.", "Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır." gibi maddeler ile değerlendirilmektedir. Erkek cinsiyet rolüne

ilişkin tutumlarla ilgili maddelere ise “Evlilikte erkeğin öğrenim düzeyi, kadından yüksek olmalıdır.”, “Evlilikte erkeğin yaşı kadından büyük olmalıdır.” ifadeleri örnek verilebilir. Bu araştırmanın bulguları kendisini erkeksi olarak tanımlayanların bu gibi ifadelerle daha eşitlikçi yaklaşıtlarını bulmuştur. Bu sonuçlarda hem kadın hem de erkeklerin erkeksilik oranlarının yüksek olmasının etkisi olabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları da mevcuttur. Genellenebilirlik açısından bir sınırlılık tek bir üniversiteden veri toplanmasıdır. Ayrıca veri toplama aracı olarak öz-bildirim raporlarının kullanılması da araştırmanın bir diğer sınırlılığıdır. Bu nedenle ileriki araştırmalarda daha geniş katılımcı grubuna ulaşılması ve farklı veri toplama yöntemlerinin kullanılması önemli gözükmetedir.

Toplumsal cinsiyet rolleri, şiddet gibi değişkenlerle ilişkili olduğundan üniversite öğrencilerinin konuyla ilgili bilgilerinin arttırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Üniversitelerde Kadın Araştırma Merkezlerinin kurulması, müfredatlara toplumsal cinsiyet ile ilgili derslerin eklenmesi ve sempozyum ve paneller düzenlenmesi; böylece üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyete ilişkin farkındalıklarının ve bilgilerinin arttırılması, cinsiyet eşitsizliğinin değişmesi açısından önemli gözükmetedir.

Kaynakça

Adana, F., Özvurmaz, S., & Taşpınar, A. (2020). Erkek Öğrenci Gözüyle Toplumsal Cinsiyet: Bir Üniversite Örneği. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 116-123.

Akın, A., & Demirel, S. (2003). Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi Halk Sağlığı Özel Eki*. 25 (4), 73-83.

Altınova, H. H., & Duyan, V. (2013). Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlilik Çalışması. *Journal Of Society & Social Work*, 24 (2).

Archer, J., & Lloyd, B. (2002). *Sex And Gender*. Cambridge University Press.

Aylaz, R., Güneş, G., Uzun, Ö. & Ünal, S. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolüne Yönelik Görüşleri. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 23 (5), 183-189.

Ballard-Reisch, D., & Elton, M. (1992). Gender orientation and the Bem Sex Role Inventory: A psychological construct revisited. *Sex roles*, 27 (5-6), 291-306.

Belli, A., & Aynacı, G. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Algısı: Kadınlar Kendilerini Nasıl Güçlendirebilir? *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15 (26), 1-1.

Bem, S. L. (1974). The measurement of psychological androgyny. *Journal of consulting and clinical psychology*, 42 (2), 155.

Bem, S. L. (1985). Androgyny and Gender Schema Theory: A Conceptual and empirical integration. *Nebraska Symposium on Motivation*, 32, 179-226.

Bryant, A. N. (2003). Changes in attitudes toward women's roles: Predicting gender-role traditionalism among college students. *Sex roles*, 48 (3-4), 131-142.

Constantinople, A. (1973). Masculinity-femininity: An exception to a famous dictum?. *Psychological bulletin*, 80 (5), 389.

Croft, A., Atkinson, C., Sandstrom, G., Aknin, L., & Orbell, S. (2020). Loosening the GRIP (Gender Roles Inhibiting Prosociality) to Promote Gender Equality. *Personality and Social Psychology Review*.

De Beauvoir, S. (1976). *Le Deuxieme Sexe*, Gallimard.

Demirtaş & Madran, H. A. (2012). Cinsiyet, Cinsiyet Rolü Yönelimi ve Düşünme İhtiyacı. *Türk Psikoloji Yazıları*, 15 (29), 1-10.

Direk, N. & Irmak, B. (2017). Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumlar. *Deü Tıp Fakültesi Dergisi*, 31, 121-128.

Dökmen, Z. (1991). Bem cinsiyet rolü envanterinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 35 (1), 81-89.

Dökmen, Z. Y. (1997). Çalışma, Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerine İle Ev İşleri ve Depresyon İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12, 39-53.

Dökmen, Z. Y. (1999). Bem Cinsiyet Rolü Envanteri Kadınsılık ve Erkeksilik Ölçekleri Türkçe Formunun Psikometrik Özellikleri, *Kriz Dergisi*, 7 (1), 27-40.

Dökmen, Z.Y. (2004). *Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar*, Sistem Yayıncılık.

Esen, E. Soylu, Y., Siyez, D. M. & Demirgürz, G. (2017). Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Algısının Toplumsal Cinsiyet Rolü ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İncelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8, 46-63.

Güvenç, G. (1996). Kız ve Erkek Üniversite Öğrencilerinin Aile İçi Etkileşime İlişkin Algıları İle Toplumsal Cinsiyet Rolüne İlişkin Tutumları. *3P Dergisi*, 4 (1), 34-40.

Harris, A. C. (1994). Ethnicity as a Determinant of Sex Role Identity: A Replication Study of Item Selection for the Bem Sex Role Inventory. *Sex roles*, 31 (3-4), 241-273.

Lindsey, L. L. (2015). *Gender roles: A Sociological Perspective*. Routledge.

Öngen, B., & Aytaç, S. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Yaşam Değerleri İlişkisi. *Journal of Sociological Studies/Sosyoloji Konferansları*, (48).

Özkan, T., & Lajunen, T. (2005). Masculinity, femininity, and the Bem Sex Role Inventory in Turkey. *Sex Roles*, 52 (1-2), 103-110.

Saracaloğlu, A.,S., & Üstündağ, Kocakuşak, N. (2019). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Şiddet. Asuman Seda Saracaloğlu, Gülten Hergüner, Selvinaz Saçan (Ed.), Anne, Çocuk Sağlığı ve Eğitimi. İstanbul: Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları, 7-30.

Seçgin, F. & Tural, A. (2010). Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. *e-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences*, 6, (4), 2446-2458.

Takkin, T. (2020). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet tutumlarının özgüven, kişilik özellikleri ve sosyo-demografik değişkenler ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Twenge, J. M. (1997). Changes in Masculine and Feminine Traits Over Time: A Meta-Analysis. *Sex Roles*, 36 (5-6), 305-325.

Uğurlu & Sakallı, N., (2003). Cinsiyetçilik: Kadınlara ve Erkeklerle İlişkin Tutumlar ve Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kuramı. *Türk Psikoloji Yazıları*, 6 (11-12), 1-20.

Yıkar, S. K., Aydıngülü, N., Doğan, S. D., Arslan, S., & Nazik, E. (2020). Hemşirelik Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi: Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Örneği. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3 (2), 104-113.

Zeyneloğlu, S. & Terzioğlu, F. (2011). Development and Psychometric Properties Gender Roles Attitude Scale. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40 (40), 409-420.

ERZURUM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU

KARAR

ETİK KURULUN BİLGİLERİ	ETİK KURULUN ADI	Erzurum Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu
	AÇIK ADRESİ	Erzurum Teknik Üniversitesi Yakutiye / ERZURUM
	TELEFON	444 5 388
	FAX	0442 2300046
	E-POSTA	hukuk@erzurum.edu.tr
SORUMLU ARAŞTIRMACILAR UNVANI/ADI/SOYADI	1-Dr. Öğr. Üyesi Zehra ERTUĞRUL YAŞAR 2-Dr. Öğr. Üyesi Emel ZORLUOĞLU	
	ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI	“Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerinin ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi”
KARAR BİLGİLERİ	Toplantı Sayısı : 6 Karar Sayısı : 1 Tarih : 29.09.2020	
	Yukarıda bilgileri verilen başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş ve çalışmanın gerçekleştirilmesinde etik açıdan sakınca olmadığına toplantıya katılanların oy birliği ile karar verilmiştir. Araştırmacılara çalışmalarında başarılar dileriz.	

Prof. Dr. Murat KÜÇÜKÜĞURLU
Etik Kurul Başkanı

Prof. Dr. İrfan KAYMAZ
Üye

Prof. Dr. Elanur YILMAZ KARABULUTLU
Üye

Prof. Dr. Songül DUMAN
Üye

Prof. Dr. Arzu GÖRMEZ
Üye

Doç. Dr. Nur Hüseyin KAPLAN
Üye (İznil)

Dr. Öğr. Üyesi Emel ZORLUOĞLU
Üye (Katılmadı)